

Metai, lėmę svarbias permainas

Žemės ūkio ministras Kazys Starkevičius: „Tikimės, kad ateinantys metai Lietuvos žemės ūkiui bus geresni, arba bent jau ne blogesni negu šie“. **»6 PSL.** RIMVYDO KALPOKO NUOTR.

Numeryje:

Jonas Mačiukevičius
Prieš Kalėdas... /2 psl.

Užkrečiantis šilauogių
augintojo optimizmas /7 psl.

KA RAŠĖ „ŠALTINIS“ 1938 M.

ŠALTINIS /8 psl.

Kaip švęsdavome ir
švenčiame Kūčias /8 psl.

Ekologiškai ūkininkaudami svajoja ir apie laimingą loteriją

Daugiau kaip dvidešimties metų pedagogės patirtį turinti moteris, su vyru ryžosi apsigyventi kaime ir kurti ekologinį ūkį.

Antanas SKARDŽIUS

Gelbsti ekologinės išmokos

Apaugusi karklais, šaltalankiais, pečius siekiančiais kiečiais – tokia žemė Kupiškio rajone beveik prieš septynerius metus pasitiko savo šeimininkus Danutę ir Petrą Petrušauskus. Dabar čia ekologiškai auginami kviečiai, miežiai, avižos, žirniai ir griekiai.

„Rovėme krūmus traktoriais, kapojome kirviais, deginome. Taip tėvų dovanotus 13 hektarų arimui ruošėme beveik metus“, – pasakoja ūkininkai. Po to, parduotą butą Kupiškioje, nusipirkto seną sodybą su žeme. Prieš keletą metų D.Petrušauskienė užregistravo jau 20 hektarų ekologinį ūkį.

„Ieškojome būdų, kaip išsilaikyti. Reikėjo traktoriaus, padargų. Jei ne Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos priemonės, nežinia, kaip būtume išsi-

Ekologinio ūkio savininkė Danutė Petrušauskienė susidomėjo bitininkyste. **AUTORIAUS NUOTR.**

vertę“, – sako ūkininkė.

Už ekologines išmokas ūkininkai nusipirko sėjimąją, plūgą, kultivatorių su akėčiomis, trąšų barstytuvą, purkštuvą. Padargai vakarietiški, bet naudoti. Naujiems įsigyti neužtenka lėšų.

Skaičiavo ir nuostolius

Petrušauskai nusprendė kur-

ti mišrų ekologinį ūkį. „Kaupiame patirtį ir bandome, kas mums labiausiai tinka“, – pastebi D.Petrušauskienė. Pradžioje ūkininkai pabandė verstis kiauliniukyste. Dviejų paršavedžių rubuiliai paršiukai augo puikiomis sąlygomis – visiškoje laisvėje. Tik užklupus raudonligei, teko skaičiuoti nuostolius. **»2 PSL.**

Lietuvoje – daugiau kaip 350 tūkst. mažų ūkių

Statistikos departamentas 2010 m. gegužės 3–rugsėjo 30 d. atliko visuotinį žemės ūkio surašymą. Per jį nustatyta, kad Lietuvoje veikia beveik 200 tūkst. ūkių, žemės valdoje turinčių vieną ir daugiau hektarų naudojamų žemės ūkio naudmenų, ir 166 tūkst. smulkiųjų ūkių.

Per surašymą apklausti visi ūkininkų ir šeimos ūkiai bei visos žemės ūkio bendrovės ir įmonės, auginančios žemės ūkio augalus ar laikančios ūkinius gyvūnus. Ūkiai pateikė statistinius duomenis apie naudojamus žemės plotus, laikomus ūkinius gyvūnus, naudojamą žemės ūkio techniką ir ūkinius pastatus, ūkyje dirbančius šeimos narius ir samdomuosius darbuotojus, žemės ūkio gamybos metodus, kitą, ne žemės ūkio, veiklą.

Lietuvoje atlikto žemės ūkio surašymo pirmieji rezultatai parodė, jog 2010 m. birželio 1 d. Lietuvoje veikė 199,9 tūkst. ūkių, žemės valdoje turinčių vieną ir daugiau hektarų naudojamų žemės ūkio naudmenų arba ūkio žemės valdoje turinčių mažiau kaip vieną hektarą žemės ūkio naudmenų, jei žemės ūkio pardavimo pajamos per metus sudaro

ne mažiau kaip 5000 Lt.

Apibendrinus išankstinius surašymo rezultatus, nustatyta, kad ūkių, turinčių 1 ir daugiau hektarų žemės ūkio naudmenų, skaičius Lietuvoje per septynerius metus (nuo 2003 m. žemės ūkio surašymo) sumažėjo daugiau kaip 26 proc.

Labiausiai sumažėjo ūkių, turinčių 2–5 ha naudojamų žemės ūkio naudmenų (palyginti su 2003 m. surašymo duomenimis, jų skaičius sumažėjo 37 proc., arba 49,6 tūkst. ūkių), ir ūkių, turinčių 5–10 ha naudojamų žemės ūkio naudmenų (palyginti su 2003 m. surašymo duomenimis, jų skaičius sumažėjo 30 proc., arba 17,3 tūkst. ūkių). Vieni ūkiai žemę pardavė, dovanoję, kiti – išnuomoję, tretieji – pasitraukė iš prekinės žemės ūkio gamybos, už tai gaudami paramą pagal Kaimo plėtros programą. Ūkiuose, žemės valdoje turinčiuose vieną ir daugiau hektarų naudojamų žemės ūkio naudmenų, per 2010 m. surašymą buvo surašyta beveik 10 proc. daugiau naudojamų žemės ūkio naudmenų negu per 2003 m. surašymą. Tikėtina, jog dirbti žemę arba palaikyti ją geros agrarinės ir aplinkosaugos būklės paskatino ES teikiama parama. **»2 PSL.**

SAVAITĖS AIDAI

Prieš Kalėdas...

Jonas MAČIUKEVIČIUS
RAŠYTOJAS

Šv. Kalėdų laukia visi – maži ir dideli. Laukia ir sulaukia. Kalėdos visiems viena iš džiaugsmingiausių švenčių. Jos prasmės, grožio, taurumo, nuojautų, vilčių amplitudė neapibūdinama. Trumpai tariant – Kalėdos yra Kalėdos. Visiems tos pačios ir visiems skirtingos. Bet yra ir bendrų ženklų, susijusių su tautos tradicijomis, mentalitetu, politine ir ekonomine situacija, pragyvenimo lygmeniu.

Prie Kalėdų šventės reikšmingumo daug prisideda šventės laukimo įvykiai ir reiškiniai. Štai pensininkai laukdami kam paprastų, o kam šventų Kalėdų, kartu laukė ir pensijų sugražinimo į ankstesnį lygį ir jų kompensavimo už praėjusius metus. Deja, nesulaukė. Valdantieji pasakė, kad pusė milijardo litų, kurių kitais metais rei-

kėtų toms pensijoms išmokėti, būtų nepakeliama našta biudžetui ir Lietuva dar giliau įklimptų „į pelkę“ (kai kurių Seimo narių išsireiškimas). Galbūt. Šiame straipsnyje nesu linkęs analizuoti biudžeto problemų, nes jos man neįkandamos. Aišku tik tiek, kad tūkstančiams žmonių Kalėdos bus liūdnesnės. O kai kam ir visai liūdnos. Ir džiugu ir graudu, kai įvairios televizijos rodo Maltos ordino atstovus su raudonais šalikėliais, ant kurių puikuojasi balti kryžiai (Maltos ordino emblemos), į pensininkų namus ir butus nešiojančius sriubos kibirėlius ar kitokias nuo kažkieno stalo atlikusias maisto atliekas. Aš nusuku akis, kai pamatau garbingo amžiaus sinjorus, atidarant duris ir nuolankiai dėkojančius už tuos lauknešėlius. Man labai suspaudžia širdį. Juk jie perėjo karus ir pokarius, dirbo Lietuvai, viltinai augino vaikus Lietuvai ir... šė tau...

Tokia realybė. Pesimistai nesitikė, kad ir po metų ar kiek anksčiau atgaus savo pinigėlius, o optimistai, SEB banko prezidento patarėjo Gitano Nausėdos paguodžiami, tikisi, kad jo žodžiai pateks tiesiai Dievui į ausį. O tie žodžiai tokie: „Nemanau, kad kas nors priešintųsi pensijų atstatymui. Pas mus žmonės gauna nežmoniš-

kai mažas pensijas tiek vertinant absoliučiu dydžiu, tiek lyginant su kitais rodikliais, pavyzdžiui, vidutiniu darbo užmokesčiu. Ir tai, kad jie buvo priversti priimti krizės įveikimo našta ant savo pečių ir ją vilko dvejus metus, yra labai skausminga, todėl visais aspektais žiūrint tas sprendimas yra absoliučiai būtinas nuo 2012 m.“

Artėjant Kalėdoms, politikai pasistengė į save atkreipti dėmesį ir šnekomis apie tai, kaip Kūčias padaryti nedarbo diena. Tikriausiai tikėdamiesi būsimuose rinkimuose sugraibyti vienu kitu balsu daugiau tą idėją paleido socialdemokratai. Šūvis taiklus. Kūčių diena moterims (ir ne tik joms) būdavo tikras košmaras. Reikėjo stengtis kaip nors anksčiau ištrukti iš darbo, grūstis parduotuvėse, o paskui spėti pagaminti visus 12 arba dar daugiau patiekalų. Konservatoriai, susigaudę, kad šiek tiek pražiopsojo gerą progą amžinose varžybose su amžiniais varžovais socdemais, premjero lūpomis kirto atgal: Kūčios galėtų būti nedarbo diena, bet tada panaikinkime Gegužės pirmosios „socdemų“ šventę. Prezidentei įsikišus, buvo rastas aukso vidurys. O juk iš tikrųjų, gerbiant žmonių galimybes, norint jiems padėti ir negadinti artėjančių švenčių nuotaikos, buvo galima apsieiti be to visiems iki kaulų įgrįsusio politikavimo, kuris mūsųose jau tapo kasdienybe.

Štai skambina man iš kai-

mo Antanas, kuris, norėdamas išsiaiškinti visus neaiškumus, pirmiausia pradeda nuo manęs, ir klausia, ką aš žinau apie maldos pusryčius, kodėl juos atsakė rengti prezidentė, o perėmė Seimo pirmininkė Irena Degutienė? Jam buvo labai įdomu, ką per tuos pusryčius valgo, kaip ten buvo vystoma tema „Amžinosios vertybės bei politinė išmintis krizės ir sunkmečio fone“, ir ar ne didesnė „politinė išmintis“ būtų tuos pusryčius valgyti ne su Seimo ir Vyriausybės nariais, Lietuvoje tradicinių konfesijų vadovais, ambasadoriais, rinktiniais jaunimo atstovais, verslininkais ir svečiais iš Belgijos, Estijos, JAV, Latvijos bei Vokietijos, kaip buvo skelbiama žiniasklaidoje, o tarkime, su Blynstrubiškių senelių namų gyventojais? Antanui galėjau atsakyti, kad „amžinosios vertybės“ – plati sąvoka ir, deja, tos vertybės kažkodėl dažnai keičiasi. Dar Antanui papasakojau, kad Blynstrubiškių senelių namų paminėjimas man priminė seną istoriją, kai aš dar buvau neįgaliųjų reikalų tarybos prie Vyriausybės pirmininkas ir, pagalvojęs, kad seneliams turbūt būna labai liūdna per Vėlines, nutariau nuvažiuoti į paminėtus Blynstrubiškių senelių namus, pabūti su jais, paskaityti jiems eilėraščių ne apie mirtį, o apie gyvenimą... Prisikroviau veik pilną bagažinę visokių gėrybių, kad ir stalas, prie kurio sėdė-

sime, nebūtų tuščias, pakelyje Ariogaloje sustojau prie mamos kapo, o nuo jo sugrįžęs, neradau mašinos. Paprasčiausiai pavogė – ir su gėrybėmis, ir su eilėrašciais. Teko prašytis pagalbos, kad kas nors pargabentų atgal į Vilnių.

Taigi, Antanai, pasakiau jam, neretai sunku pasakyti, kur mes „darome politiką“, kur tikrai norime „išgelbėti pasaulį“ ir kur elgiamės, kaip ir tie vagišiai, tiesiog niekšiskai. Svarbiausia – geri norai, nors ne visada gerų norų užtenka. Bet, kaip paprastai žmonės sako, gerais norais ir dangus grįstas. Būtų gerai, kad „tokio grindinio“ vis daugiau būtų Lietuvoje.

Nepriklausomybės akto signatarė Romualda Hofertienė yra pasakiusi, kad Lietuva turi širdį. Nežinau, ar su tuo galima nesutikti. Daug pavyzdžių būtų galima pririnkti, kad įsitikintume, jog ta širdis plaka. Ir nebūtinai švytinčiu optimizmu. Rašydamas šį straipsnį, negaliu nusikratyti jaudulio: kaip ligininėje laikosi poetas Justinas Marcinkevičius, patyręs sunkią galvos ir stuburo traumą? Į kurią pusę pakryps jo, anot medikų, „stabiliai labai sunki būklė“? Jaučiu, kad didžioji dalis lietuvių didžiajam poetui linki pasveikti, meldžiasi už jį, viliasi, kad jo širdis dar ilgai plaks kartu su Lietuvos širdimi.

Taigi, gerų šv. Kalėdų, brangūs Lietuvos žmonės!

AKTUALIJOS

Ekologiškai ūkininkaudami svajoja ir apie laimingą loteriją

1 PSL. Dar bandė laikyti melžiamas avis, turėjo septynias. D. Petrušauskienė būtų ir toliau jas prižiūrėjusi, tačiau dažnas gyvulių bliovimas išsekino vyro kantrybę.

Šiuo metu kupiškėnai sėja ne tik minėtas grūdines kultūras, bet ir laiko melžiamas karves, kalakutus, vištas. Ūkininkai pastebi, kad nieko nedomina ekologiškas pienas.

Kupiškėnė bandė kooperuotis su kaimyne, laikančia penkias karves, ieškoti, kam galėtų perduoti ekologišką pieną. Pasak jos, tinkamo varianto nesurado.

Dabar D. Petrušauskienei atrodo, kad labiausiai jų ūkyje apsimoka auginti mėsinius kalakutus – svarbu tik surasti nuolatinį pirkėją.

Švedijoje stebino dėmesys ekologijai

Viešėdama Švedijoje ji atkreipė dėmesį, kad prekybos centruose įrengti didžiuliai ekologiškos produkcijos skyriai, ten būriuojasi daugybė pirkėjų. D. Petrušauskienė apgailestauja, kad Lietuvoje žmonės nepakanamai suvokia ekologiškų produktų reikšmę sveikatai.

„Besivaikydami didelio pelno, nemažai ūkininkų beria daug chemikalų. Suprantu, kad eko-

loginiame ūkyje reikia daugiau vargti, tačiau būtina suvokti, kad chemikalų likučiai lieka produkte. Pažiūrėkime, į mokyklas dabar susirenka vis silpnesnės sveikatos vaikai. Kas gali paneigti, kad prie to neprisidėjo chemikalais apdorojami auginami produktai?“ – svarsto ūkininkė.

Susidomėjo bitininkyste

Pagrindiniai ūkio kūrimo rūpesčiai gulė ant D. Petrušauskienės pečių, nes vyras iki užpernykščio rudens dirbo tolimųjų reisų vairuotoju. Sutuoktiniai ūkyje išsiverčia savo jėgomis, o didesniems darbams į talką pasikviečia giminaičius.

Daugiau nei dvidešimties metų pedagoginę patirtį turinčiai moteriai perprasti ūkininkavimo ypatumus nebuvo paprasta.

„Esu kaimo vaikas ir žemės ūkis man – ne svetimas, tačiau žinių labai trūko. Daugybės specialistų prašiau patarimų, skaičiau specializuotą spaudą“, – sako ūkininkė.

Gyvenimas kaime D. Petrušauskienei suteikė galimybę pasinaudoti tėvo bitininkavimo patirtimi. Ji nusprendė kurti savo bičių ūkį. Pirmąją bičių šeimą gavo dovanų, kitą – pasiklydusį spiečių – susėmė eglėje.

Dabar ūkininkė džiaugiasi aštuoniomis bičių šeimomis.

Svajoja apie laimingą bilietą

Ūkininko duona nesaldi, bet trauktis iš žemės ūkio Petrušauskai neketina. Jie žavisi ant kalnelio pastatytos sodybos aplinka. „Kepti karveliai laukia ten, kur mūsų nėra. Jei žinotumėte, kaip čia gera ir gražu. Išėjus į kiemą pilna krūtine gali įkvėpti tyro oro, o pabuvus didmiestyje galvą pradeda skaudėti“, – kalba D. Petrušauskienė.

Pasak moters, iš sodybos ypač malonu stebėti vaizdą, kai pavasarį, prie bebrų patvindyto melioracijos griovio, suskrenda kokios 15 gervių ir šoka vestuvių šokius. Čia gali išvysti kitoje griovio pusėje slenkančią ir perbristi jo negalinčią lapę, tykančią ūkininko vištaičių.

Rudenį, ilsėdamiesi po visų darbų ir pro atvirą langą klausydami krentančių obuolių, ūkininkai pasvajoja apie kaimo turizmo verslą. Kartais D. Petrušauskienė pasvarsto apie senelių globos namų įsteigimą savo žemėje.

„Viskas remiasi į pinigus. Jei pasiseks nusipirkti laimingą loterijos bilietą, svajonės pildysis“, – šypsosi ūkininkė.

Lietuvoje – daugiau kaip 350 tūkst. mažų ūkių

Labiausiai sumažėjo ūkių, turinčių 2–5 ha naudojamų žemės ūkio naudmenų. RIMVYDO KALPOKO NUOTR.

1 PSL. Visus septynerius metus nuo 2003 m. visuotinio žemės ūkio surašymo stebimas ūkių stambėjimas. Šią tendenciją patvirtina ir pirmieji 2010 m. surašymo rezultatai. Vidutinis ūkio dydis (pagal žemės ūkio naudmenų plotą) padidėjo nuo 9,3 hektarų 2003 m. iki 13,8 hektarų 2010 m. Didelių, turinčių daugiau kaip 100 hektarų žemės ūkio naudmenų, ūkių buvo 3,8 tūkst. Jie sudarė 2 proc. visų ūkių ir valdė 42 proc. naudojamų žemės ūkio naudmenų. 2003 m. tokių ūkių buvo dvigubai mažiau.

Tačiau yra daug mažų ūkių. 2010 m. surašymo metu iki 5 hektarų žemės ūkio naudmenų turėjo 117,5 tūkst. ūkių, tai sudarė daugiau nei pusę (59 proc.) visų ūkių ir šie valdė apie 11 proc. žemės ūkio naudmenų, praneša Žemės ūkio ministerija.

Pirmieji surašymo rezultatai parodė, jog 2010 m. birželio 1 d. Lietuvoje buvo 166 tūkst. smulkiųjų ūkių, žemės valdoje tu-

rinčių mažiau nei vieną hektarą naudojamų žemės ūkio naudmenų, kurių pajamos iš žemės ūkio veiklos per metus nesiekė 5000 Lt. Statistiniai duomenys iš sodų bendrijų nebuvo renkami.

Išankstiniais duomenimis, smulkiųjų ūkių skaičius 2010 m. buvo 10 proc. mažesnis negu 2003 m. Jų naudojamos žemės ūkio naudmenos sudarė 22 tūkst. hektarų ir buvo 18 proc. mažesnės nei 2003 m. Tačiau 2010 m. surašymo metu užfiksuota, jog smulkieji ūkiai turėjo 15,1 tūkst. hektarų nenaudojamų žemės ūkio naudmenų. 45 proc. naudojamų žemės ūkio naudmenų šiuose ūkiuose užėmė ariama žemė (daugiausia buvo auginama daržovių ir bulvių), 31 proc. – pievos, 21 proc. – sodai ir uogynai, 3 proc. – šiltnamiai ir kitos naudojamos žemės ūkio naudmenos.

Statistikos departamento,
„Šaltinio“ inf.

GYVENIMAS PROVINCIOJE

Vieni ūkininkai sparčiai žengia į priekį, o dalis trypčioja vietoje

„Šaltinyje“ apie pasikeitusį Lietuvos kaimo veidą mintimis dalijasi įvairių šalies regionų gyventojai.

Alfonsas BARAVYKAS
ANYKŠČIŲ RAJONO GYVENTOJAS

Mano gyvenimas susietas su žemės ūkiu. Užaugau kaime, dirbau agronomu, ūkininkavau ir galiu pastebėti, kokį didžiulį postūmį mums davė Europos Sąjungos (ES) parama. Pokyčiai didžiuliai. Norėjusieji pasinaudojo suteiktomis galimybėmis. Moderni technika leidžia ūkininkams efektyviai įdirbti didžiulius žemės plotus.

Džiaugiuosi, kad remiami norintys ūkininkauti jauni žmonės. Gerai, kad nepamirštami vyresniojo amžiaus ūkininkai. Pasinaudojau Lietuvos kaimo plėtros programos priemone „Ankstytas pasitraukimas iš prekinės žemės ūkio gamybos“ ir pajutau jos naudą. Man dėl sveikatos dirbti jau buvo sudėtinga. Dabar mano ūkis sėkmingai dirbančio sūnaus rankose.

Aurelija BAUŽAITĖ
ŠAKIŲ VERSLO IR INFORMACIJOS CENTRO DIREKTORĖ

Mūsų rajonas – specifinis. Čia daug stiprių ūkių, tad didžiausi pinigų srautai į rajoną atėjo finansuojant žemės ūkį. Be to, vykdomi viešieji ir privatus projektai. Daug lėšų skiriama valstybės tarnautojus mokyti, kompetencijas tobulinti. Žmogiškųjų išteklių projektus vertinu teigiamai. Kalbant apie rajono verslą, lėšų iš ES rajono verslininkai iki šiol pasiėmė tikrai nedaug, nes numatyta daug „saugiklių“, neleidusių daugeliui įmonių dalyvauti projektuose. Rajone gamybą modernizavo tik baldininkai ir medienos apdorotojai. Dabar paramos teikimo tvarka verslininkams pakeista. Šiuo metu daugiau skatinami kaimo verslai, amatininkų veikla, paslaugų sfera kaime.

Edgaras JENINAS
UAB „SARTŲ ŽIRGYNAS“ DIREKTORIUS

Džiaugiuosi, kad žemaitukų, stambųjų žemaitukų, Lietuvos sunkiųjų veislės arklių išsaugojimui skiriamos lėšos pagal Lietuvos kaimo plėtros programos priemonės „Agrarinės aplinkosaugos

išmokos“ programą „Nykstančių Lietuvos senųjų veislių gyvulių ir naminių paukščių išsaugojimas“.

Paramos teikimo laikotarpiu šių senųjų lietuviškų veislių arklių pastebimai padaugėjo. Tai rodo jos efektyvumą. Jei parama ir toliau bus teikiama, po kelerių metų turėtume būti ramesni dėl šių veislių ateities.

Nemažai žirgų augintojų, naudodamiesi ES parama įsigijo pašarų ruošimo techniką, pasistatė modernias mėšlides ir kt. Be ES paramos mūsų žemdirbiai nebūtų atsistoję ant kojų. Dabar sudarytos geros sąlygos nusipirkti šiuolaikinės technikos, kuri daug kam būtų likus nepasiekiamą. Lengviau išgyventi padeda tiesioginės išmokos už žemės ūkio naudmenų ir pasėlių plotus, nederlingas žemes. Platesnis žemdirbių suvokimas, geresnė kvalifikacija. Juk reikia mokytis, kad galėtum dirbti moderniu kombainu.

Prieš septynerius metus Kauno rajone dirbau žemės ūkio kooperatyve, kuris pastatė modernią stručių fermą. Pagal pajėgumą Rytų Europoje, ji, matyt, didžiausia. Su ES parama plyname lauke iškilo pastatai, įsigyta moderni technika. Tai akivaizdus pavyzdys, kaip galima efektyviai pasinaudoti siūlomomis galimybėmis.

Juozas JUKNIUS
VALSTYBINĖS GYVULIŲ VEISLININKYSTĖS PRIEŽIŪROS TARNYBOS PRIE ŽŪM INSPEKTORIUS ANYKŠČIŲ RAJONE

ES paramos teikimas teigiamai paveikė mūsų žemės ūkio raidą ir akivaizdžiai pasiteisino didesniuose ūkiuose. Be paramos, matyt, tik pavieniai ūkininkai būtų galėję sukurti modernius ūkius. Pažįstu daug žemdirbių, kurie efektyviai investavo gautas lėšas. Apie tokią modernią techniką anksčiau niekas ir nesapnavo. Toks didelis progresas, geresnės darbo sąlygos gerina žmogui ūpą, skatina tobulėti.

Tačiau galima pastebėti, kad vieni ūkininkai sparčiai žengia į priekį, o dalis trypčioja vietoje. Pastariesiems nelabai ir parama pagelbėjo. Matyt, sukliudė amžius ar pritrūko išsilavinimo, reikiamų žinių, kaip efektyviai naudotis teikiama parama.

Reikia pasidžiaugti, kad parama paskatino ekologinių ūkių gausėjimą. Svarbu, kad padedama ateities kartoms išsaugoti nykstančias senųjų lietuviškų gyvulių ir naminių paukščių rūšis.

Paprasti kaimo žmonės ES paramos naudą pajunta net ir tiesiogiai jos negaudami – juk gerai, kai šalia gyvena pasiturintis kaimynas. Kai kurie stiprūs ūkininkai žmonėms padeda sava technika, o pakliuvusius į bėdą paremia žemės ūkio produkcija. Žinau tokių gražių pavyzdžių.

Parengė Mantas ČESONIS

AKTUALIJOS

Papildomi milijonai kaimo plėtrai

Žemės ūkio viceministrai Edvardas Raugalas ir Aušrys Macijauskas dalyvavo Kauno rajone Lietuvos ūkininkų sąjungos (LŪS) organizuotame Lietuvos kaimo tinklo teminiame susitikime „Lietuvos žemdirbių siekiai tarptautinėse organizacijose“. Renginio tikslas – LŪS rajoninių skyrių pirmininkams pristatyti šių metų darbus ES žemės ūkio darbdavių (ūkininkų) interesus atstovaujančioje organizacijoje COPA-GEOPA ir COPA-COGECA (COPA) šakinuose komitetuose.

Pas bendražygius - ne tuščiomis

Žemės ūkio viceministras A. Macijauskas pas bendražygius atvyko ne tuščiomis – perdavė nuoširdžiausius žemės ūkio ministro Kazio Starkevičiaus sveikinimus iš Seimo, kur tą dieną, be klausimų žemės ūkio sektoriui, patvirtintas 2011 m. biudžetas. Viceministras susirinkusiuosius nudžiugino dar viena gera žinia iš Briuselio. „Prieš kelias dienas Europos Komisija pritarė ministerijos siūlymui papildomai skirti 70 mln. Lt paramos pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 m. priemonę „Jaunųjų ūkininkų įsikūrimas“. Visi pateikę paraišką pagal minėtą priemonę, ne už ilgo sulauks ir paramos“, – netikėtą kalėdinę staigmeną pateikė A. Macijauskas.

Glaustai išsakęs savo požiūrį į Bendrąją žemės ūkio politiką po 2013 m. viceministras išreiškė tvirtą įsitikinimą, kad Lietuvos žemės ūkis ateityje gali tikėtis gerokai palankesnių ir teisingesnių tiesioginių išmokų skirstymu. „Kaip ūkininkas viliuosi, kad Lietuvoje bazinė išmoka už hektarą po 2013 m. sieks 200-250 eurų. Prie pastarosios turėtų sumuotis ir kiti priedai – už ūkininkavimą mažiau palankiose vietovėse, laikymąsi papildomų, ekologinių ar aplinkosauginių reikalavimų“, – tiesioginės paramos tema samprotavo viceministras. Gyres LŪS kaip vieną konstruktyviausiai ir produktyviausiai dirbančių ministerijos socialinių partnerių, A. Macijauskas ūkininkus kvietė ateityje, vis dėlto, orientuotis į daugiašakį ūkį – auginti ne tik grūdus, bet ir galvijus.

Girdimi ir vietinių, ir ES žemės ūkio politikų

Lietuvos ūkininkų sąjunga buvo pirmoji dar 2002 m. pareiškusi norą įsijungti į vieną įtakingiausių tarptautinių žemdirbių interesus ginančią lobistinę asociaciją COPA (pagrindinis pastarosios partneris yra ES darbuotojų profsąjungų asociacija EFFAT). 2004 m. Lietuvai įstojus į ES, LŪS tapo pilnateise minėtos organizacijos nare. Būtent į COPA organizacijos nuomonę įsiklauso Europos Komisija ir visos kitos ES institucijos, kai formuluojami reglamentai, direktyvos socialinės politikos klausimais žemės

„Prieš kelias dienas Europos Komisija pritarė ministerijos siūlymui papildomai skirti 70 mln. Lt paramos pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 m. priemonę „Jaunųjų ūkininkų įsikūrimas“. Visi pateikę paraišką pagal minėtą priemonę, ne už ilgo sulauks ir paramos“, – netikėtą kalėdinę staigmeną pateikė A. Macijauskas.

Žemės ūkio viceministras E. Raugalas LŪS kvietė organizuoti forumą žemės tema.

Ekspertė ir LŪS veiklos tarptautinėse organizacijose koordinatore J. Motiejūnienė. RIMVYDO KALPOKO NUOTR.

ūkio sektoriuje.

„Iki 2010 m. Lietuvos žemdirbių organizacijų narystės mokestis COPA veikloje dengtas nacionalinės paramos lėšomis. Galimybę šią veiklą tęsti šiais metais suteikė startavusi Kaimo plėtros 2007-2013 m. programos priemonė „Techninė pagalba“ Lietuvos kaimo tinklas. Nuo 2004 m. COPA darbo grupė intensyviai dirba 8 LŪS deleguoti ekspertai – 6 jų iš šakinių organizacijų, 2 – LŪS darbuotojai. Didžiuojamės, kad vienu pirmųjų Lietuvos ekspertų, reguliariai vykusiu atstovauti grūdinininkų interesus Briuselyje, buvo ir dabartinis žemės ūkio viceministras A. Macijauskas.“, – pristatydamas veiklą tarptautinėje organizacijoje sakė LŪS pirmininkas Jonas Talmantas. Trys iš aštuonių LŪS deleguotų ekspertų – Jovita Motiejūnienė (LŪS), Zofija Cironkienė (Lietuvos daržovių augintojų asociacija) ir Vytutė Matusevičienė (Lietuvos ožkų augintojų asociacija) – yra sukaupe neeilinę šešerių metų darbo patirtį šių tarptautinių organizacijų šakinėse darbo grupėse.

Teminiame susitikime „Lietuvos žemdirbių siekiai tarptautinėse organizacijose“ išklausti penki ekspertų pranešimai. J. Motiejūnienė pristatė žemės ūkio sektoriaus darbdavių socialinio dialogo darbo grupės nagrinėjamus klausimus, Lietuvos grūdų augintojų asociacijos pirmininkas Romas Majauskas pateikė metinę ataskaitą apie grūdų sektoriaus būklę, konkurencingumą, tendencijas, Z. Cironkienė – daržovių ir vaisių sektoriaus perspektyvas, „jauniausias“

(paskirtas 2009 m.) ekspertas Darius Dzekčiorius (Lietuvos mėšinių galvijų augintojų ir gerintojų asociacija) – jautienos sektoriaus būklę ES, V. Matusevičienė – Gyvulių sveikatingumo ir gerovės klausimus, avienos bei ožkienos sektoriaus analizę. Informacijos sklaida apie COPA šakinėse darbo grupėse posėdžių metu nagrinėjamus klausimus vyksta per asociacijos narius, populiarius žemdirbių leidinius.

Iš visos šalies į renginį sugužėję LŪS rajoninių skyrių pirmininkai, kviestiniai svečiai diskutavo ir kitais aktualiais klausimais. Vieną tokių užminė žemės ūkio viceministras E. Raugalas.

„Suprantu, kad šiandien labai aktualu yra aptarti atskirų žemės ūkio sektorių tolesnę perspektyvą. Bendrąją žemės ūkio politiką po 2013 m. Savo ruožtu noriu Jus paraginti daugiau diskutuoti ir apie žemės politiką, kuri ir yra pamatinė ūkininko veiklos dalis. Pratęstas draudimas užsieniečiams pirkti žemės ūkio paskirties žemę nėra garantas, kuris apsaugotų mūsų šalies žemėnaudas nuo užsieniečių invazijos. Pirkdami bendrovių akcijas jie jau šiandien yra sukaupe ir valdo nemenką žemių dalį. Todėl noriu Jums priminti įžvalgias prof. Antano Stancevičiaus mintis: akcinis kapitalas, tai lyg vanduo, linkęs sutekėti į vieną vietą. Artimiausiu metu kviečiu organizuoti forumą žemės tema“, – renginio dalyviams sakė žemės ūkio viceministras E. Raugalas.

ŽŪM, „Saltinio“ inf.

Nuo sausio – nauji valdymo reikalavimai

Nuo 2011 metų sausio 1 dienos pareiškėjai, dalyvaujantys Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 metų programos (KPP) priemonėse „Išmokos ūkininkams vietovėse, kuriose yra kliūčių, išskyrus kalnuotas vietoves“, „NATURA 2000 išmokos ir su direktyva 2000/60/EB susijusios išmokos“, „NATURA 2000 išmokos“, „Agrarinės aplinkosaugos išmokos“, „Pirmas žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku“ ir „Miškų aplinkosaugos išmokos“ turės laikytis augalų apsaugos produktų naudojimo, maisto ir pašarų saugos bei ūkinių gyvūnų sveikatingumo reikalavimų. Jų laikytis reikės ir gaunantiems tiesiogines išmokas už žemės ūkio naudmenų ir pasėlių plotus, perdirbti skirtas braškes ir avietes bei atskiras tiesiogines išmokas už baltąjį cukrų.

Irena Žukauskienė

Pirmasis iš naujų reikalavimų – dėl augalų apsaugos produktų naudojimo. Nuo Naujųjų metų pareiškėjai, naudojantys profesionaliam naudojimui skirtus augalų apsaugos produktus, žemės ūkio valdose turi naudoti tik registruotus produktus. Paramos gavėjai taip pat įsipareigoja tvarkyti augalų apsaugos produktų apskaitos žurnalą pagal jų įvežimo, sandėliavimo, prekybos ir naudojimo taisyklėse nustatytą formą.

Augalų, maisto ir pašarų sauga

Maisto ir pašarų saugos reikalavimai numato, jog maisto tvarkybos subjektai (maistą tvarkantys juridiniai ir fiziniai asmenys) ir pašarų ūkio subjektai (asmenys, įstatymų nustatyta tvarka, gaminantys, laikantys, fasuojantys, pakuojantys, transportuojantys, naudojantys ir tiekiantys rinkai pašarus) turi būti registruoti ar patvirtinti teisės aktų nustatyta tvarka. Šie pareiškėjai, išskyrus pirminės pašarų ūkio gamybos subjektus, turi turėti įdiegtas ir

rengti ir vykdyti nesaugaus maisto ar pašaro pašalinimo iš rinkos procedūrą.

Užtikrinti gyvulių sveikatą

Trečia naujų reikalavimų grupė susijusi su ūkinių gyvūnų sveikatingumu. Ūkinių gyvūnų laikytojai turi pranešti teritorinei valstybinei maisto ir veterinarijos tarnybai apie kritusius galvijus, vyresnius nei 24 mėn. amžiaus. Pranešti reikia ir apie savo reikmėms skerdžiamus galvijus, vyresnius nei 30 mėn. amžiaus, ir apie galvijus, kuriems pastebėta centrinės nervų sistemos pažeidimų.

Atrajotojai (karvės, ožkos, avys ir kiti) negali būti šeriami gyvūniniais baltymais arba pašarais, kurių sudėtyje yra gyvūninių baltymų, išskyrus teisės aktuose numatytas išimtis.

Ūkyje, kuriame auginami gyvuliai, turi būti pildomas veterinarinės medicinos produktų ir vaistinių pašarų, išgytų pagal veterinarijos gydytojų receptus ir naudojamų produkcijos gyvūnams, apskaitos žurnalas.

Ūkinių gyvūnų laikytojas privalo nedelsdamas pranešti teritorinei valstybinei maisto ir veterinarijos tarnybai apie snukio ir nagų ligos, kiaulių vezikulinės ligos, mėlynojo liežuvio ligos, galvijų maro, smulkiųjų atrajotojų maro epizootinės hemoraginės elnių ligos, avių ir ožkų raupų, vezikulinostomatito, Tešeno ligos, žvynelinės ligos bei Rifto slėnio karštligės pasireiškimą.

Trečia naujų reikalavimų grupė susijusi su ūkinių gyvūnų sveikatingumu.

RIMVYDO KALPOKO NUOTR.

Laikytis ir senesnių reikalavimų

Nuo naujųjų įsigaliosiantys reikalavimai priklauso valdymo reikalavimams, kurie yra kompleksinio paramos susiejimo reikalavimų dalis. Sankcijos už šių reikalavimų nesilaikymą bus pradėtos taikyti pareiškėjams, paraškas pateikusiems nuo 2011 metų. Šiomet ar ankstesniais metais pateiktoms paraiškoms naujieji reikalavimai negalioja. Nuo 2009 metų pareiškėjai turėjo laikytis laukinių paukščių, natūralių buveinių ir laukinės augalijos, gyvūnijos apsaugos, požeminio vandens apsaugos nuo taršos, nuotekų dumblo naudojimo, vandenų apsaugos nuo taršos nitratais, ūkinių gyvūnų registravimo ir ženklinimo reikalavimų.

KPP priemonės „Agrarinės aplinkosaugos išmokos“ dalyviai turi laikytis ir Trąšų ir augalų apsaugos produktų naudojimo reikalavimų. Pagal šiuos reikalavimus

asmenys, naudojantys profesionaliam naudojimui skirtus augalų apsaugos produktus, privalo turėti agronomijos mokslo krypties diplomą arba augalų apsaugos kursų baigimo pažymėjimą, išduotą Augalų apsaugos produktų įvežimo, sandėliavimo, prekybos ir naudojimo taisyklių, nustatyta tvarka. Augalų apsaugos produktus leidžiama purkšti tik purkštuvais, kurių savininkai turi galiojančius purkštuvų pažymėjimus, išduotus Purkštuvų tikrinimo taisyklių nustatyta tvarka.

Nuo 2013 metų pareiškėjai turės laikytis ūkinių gyvūnų gėrovės reikalavimų.

INFORMACIJA INTERNETE:

www.paramakaimui.lt

Mokamos išmokos už deklaruotą plotą

Nuo šių metų gruodžio 1 d. ūkininkams ir kitiems asmenims, teikusiems paraišką pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 metų programos (KPP) su plotu susijusias priemones „Agrarinės aplinkosaugos išmokos“, „Išmokos ūkininkams vietovėse, kuriose yra kliūčių, išskyrus kalnuotas vietoves“, „Natura 2000 išmokos ir su direktyva 2000/60/EB susijusios išmokos“, „Natura 2000 išmokos“, pradėtos mokėti išmokos. Jos mokamos ir pareiškėjams, gaunantiems tiesiogines išmokas už šiemet deklaruotus pasėlius ir žemės ūkio naudmenas bei atskiras tiesiogines išmokas už baltąjį cukrų.

Tomas Saikauskas

Daliai pareiškėjų šiemet nuo spalio vidurio iki lapkričio pabaigos jau buvo mokami tiesioginių išmokų avansai. Jais buvo išmokama dalis pagrindinės tiesioginės išmokos – 135 Lt/ha. Pasibaigus šiam terminui, nuo gruodžio pradėta mokėti likusi parama. Pareiškėjams, negavusiems avanso, bus išmokama visa paramos suma iš karto.

Išmokos – kelių rūšių

Šiomet Lietuvoje deklaruotas 2,687

mln. ha plotas viršija ES teisės aktais Lietuvai nustatytą 2,574 mln. ha remtiną plotą, kuriam skiriama ES parama. Tačiau siekiant, kad paramą gautų visi pareiškėjai, deklaruojantys daugiau, mokėtina paramos suma vienam hektarui yra perskaičiuojama taikant koregavimo koeficientą. Šiomet mokėtina pagrindinės išmokos suma yra 340,68 Lt/ha.

Už 2010 metais deklaruotus ir paramos tiesioginėmis išmokomis teikimo reikalavimus atitinkančius baltyminių augalų pasėlių plotus skiriama susietoji papildoma nacionalinė tiesioginė išmoka – 100 Lt/ha. Už šiais metais deklaruotus ir paramos tiesioginėmis išmokomis teikimo reikalavimus atitinkančius žemės ūkio naudmenų ir pasėlių plotus mokėtina pagrindinė išmoka skaičiuojama pagal pasėlių grupes, išvardytas pasėlių klasifikatoriuje.

Už atskaitos laikotarpį, t. y. 2006-aisiais ar 2007-aisiais metais, deklaruotus pasėlių plotus, atitinkančius paramos tiesioginėmis išmokomis teikimo reikalavimus, pareiškėjui mokama atsietoji papildoma nacionalinė tiesioginė išmoka už javus, rapsus, sėmeninius linus ir linus pluoštui bei daugiametes žolės sėklai ir pašarinių augalų mišinius.

Įvykdyti visus įsipareigojimus

Visa paramos suma mokama tik tiems pareiškėjams, kurie įvykd

visus prisiimtus įsipareigojimus. ES teisės aktų nuostatos įpareigoja iki išmokų už deklaruotus plotus mokėjimo patikrinti pareiškėjų tinkamumą paramai gauti. Įsipareigojimų bei reikalavimų laikymasis tikrinamas patikrų metu. Patikros vykdomos visus metus ir priklausomai nuo jų rezultatų, prisiimtų pagal atitinkamas priemones ar programas įsipareigojimų įvykdymo bei jų terminų, skiriasi ir datos, kada bus išmokėta parama.

Pavyzdžiui, jei pareiškėjas dalyvauja KPP priemonės „Agrarinės aplinkosaugos išmokos“ programos „Kraštovaizdžio tvarkymas“ veikloje „Ražienų laukai per žiemą“, jis turi laikytis įsipareigojimo ražienas per žiemą palikti nesuaratas iki kitų metų kovo 1 d. Taigi šios veiklos dalyvis išmoką gaus tik praėjus šiam terminui, kai po kovo 1-osios bus patikrinta, ar jis laikėsi minėto reikalavimo. Panaši situacija yra ir veiklos „Šlapynių tvarkymas“ dalyviams, kurie iki kitų metų kovo 1 d. turi šlapynes nuganyti ir (ar) nušienauti, išvežti nušienautą žolę ir iškirštus krūmus (susmulkintą nušienautą žolę paskleisti draudžiama).

Rūpintis aplinka

Be konkrečių įsipareigojimų pagal kiekvieną programą/veiklą, pareiškėjai turi laikytis ir kompleksinės paramos reikalavimų: geros agrari-

nės ir aplinkosaugos būklės reikalavimų bei valdymo reikalavimų.

Palaikydami žemės ūkio naudmenų gerą agrarinę ir aplinkosaugos būklę pareiškėjai turi laikytis sėjomainos reikalavimo, nedeginti žolės ganyklose ir pievose, arimojoje žemėje auginti žemės ūkio augalus arba laikyti juodąjį ar sideracinį pūdymus ir panašiai.

Laikydami valdymo reikalavimų, pareiškėjai turi rūpintis požeminių vandenų apsauga nuo taršos, nuotekų dumblo naudojimu, laukinės augalijos bei gyvūnijos apsauga, ūkinių gyvūnų ženklinimu ir registravimu ir laikytis kitų reikalavimų.

Kompleksinės paramos reikalavimų laikymasis taip pat tikrinamas patikrų metu. Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos (NMA) specialistai teigia, jog patikrų pareiškėjai neturėtų baimintis. Jos rengiamos siekiant patikrinti įsipareigojimų laikymąsi, o ne nubauti pareiškėją.

Pareiškėjams – skirtingi terminai

Pagrindinė išmoka už 2010 metais deklaruotus žemės ūkio naudmenų ir pasėlių plotus bus mokama iki 2011 metų balandžio 30 dienos, tačiau šis terminas skiriasi pareiškėjams, dalyvaujantiems atitinkamose KPP priemonėse ir turin-

tiems įsipareigojimų iki tam tikros datos pateikti dokumentus paramai gauti. Pavyzdžiui, ekologinių ūkių savininkai, gavę 50 proc. išmokų nuo paskaičiuotos paramos sumos įvertinus paraišką, likusią 50 proc. sumą gaus tik įvykdę reikalavimą šiai paramai gauti, t. y. iki gegužės 15 d. turi pateikti produkcijos realizavimo dokumentus.

Priemonės „Išmokos ūkininkams vietovėse, kuriose yra kliūčių, išskyrus kalnuotas vietoves“ dalyviai, turintys pievas ir ganyklas ir realizavę prekinę žemės ūkio produkciją iki balandžio 15 d. turi pateikti produkcijos realizavimo dokumentų kopijas. Nuo šių metų šiuos dokumentus turi pateikti tik juridiniai asmenys.

Nuo šių metų pareiškėjams, fiziniams asmenims, turintiems pievų ir ganyklų, išmoka už ūkininkavimą mažiau palankiose ūkininkauti vietovėse bus mokama tik tuo atveju, jeigu konkrečioje valdos dalyje pareiškėjas turi bent 0,2 SG(sutartinių gyvulių)/ha pievose ir ganyklose arba 1/3 pareiškėjo deklaruotų žemės ūkio naudmenų struktūros sudaro dirbama žemė.

Paramos gavėjams, paskerduotiems gyvulius nuo paraiškės teikimo metų pradžios iki paraiškės pateikimo dienos, sutartinių gyvulių skaičius bus skaičiuojamas skerdimo dienos duomenimis.

Atsietųjų papildomų nacionalinių tiesioginių išmokų įkainiai	
Javai, rapsai ir sėmeniniai linai	60 Lt/ha
Linai pluoštui	247 Lt/ha
Daugiametės žolės sėklai ir pašarinių augalų mišiniai	60 Lt/ha

Greitesnės išmokos – anksčiau pateikusiems dokumentus

Šalčininkų rajone gyvenantis Ričardas Ivanauskas džiaugiasi pakilusiomis grikių supirkimo kainomis ir skuba parduoti paskutinę šių metų derliaus dalį. Antrus metus paramą pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos (KPP) priemonės „Agrarinės aplinkosaugos išmokos“ programą „Ekologinis ūkininkavimas“ gaunantis ūkininkas žino, kad kuo anksčiau pateiks produkcijos realizavimo dokumentus, tuo greičiau gaus kompensacinę išmoką.

■ Violeta Tubelevičiūtė

„Nors dar nepardaviau visos užaugintos produkcijos, jau dabar matau, kad šie metai bus sėkmingesni nei pernykščiai, kai dėl mažų supirkimo kainų turėjau daug nuostolių“, – tikina ūkininkas. Savo 20 ha ūkyje auginantis avižas, grikius ir lubinus vyras pastebi, kad susidomėjimas ekologiška produkcija auga. Vis dėlto ūkininkas prisipažįsta, kad be ES paramos jo ekologiniam ūkiui išsiversti būtų sunku.

Laimi nelaukusieji galutinio termino

Visą šių metų derlių R. Ivanauskas tikisi parduoti artimiausiu metu, kad iki sausio jau galėtų pateikti produkcijos realizavimo dokumentus. Mat kompensacinės išmokos ekologinių ūkių savininkams mokamos dviem etapais: 50 proc. nuo pareiškėjui paskaičiuotos paramos sumos sumokama įvertinus paraišką, o likę 50 proc. sumokami pareiškėjui pateikus produkcijos realizavimo dokumentus. Nors informaciją pateikti galima iki 2011 metų gegužės 15 d., ūkininkai raginami nedelsti ir ją pateikti iškart po produkcijos realizavimo.

Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos (NMA) Tiesioginės paramos skyriaus vyriausioji specialistė Sigutė Stakvilevičienė pasakoja, kad atėjus minėtam terminui, produkcijos realizavimo dokumentai pradeda plūsti į NMA, taigi ir jų peržiūra dėl didelio kiekio užtrunka. Pateikus dokumentus anksčiau, greičiau vykdomas ir dokumentų administravimas bei išmokama parama.

Specialistė pabrėžia, kad „Ekologinio ūkininkavimo“ programos dalyviai turi parduoti ne visą, o tik dalį produkcijos – tiek, kad jos vertė sudarytų reikiamą sumą (privaloma suma, tenkanti vienam hektarui deklaruoto ploto) paramai gauti. Žinoma, pareiškėjai produkciją realizuoti gali ir už didesnę nei priemonės įgyvendinimo taisyklėse numatytą sumą, tačiau to daryti tikrai neprivaloma. Pavyzdžiui, jei 3 ha lauke auginamas hektaras avižų, hektaras žirnių ir hektaras grikių, nebūtina parduoti jų visų – galbūt užtenka vien grikių reikiamai produkcijos vertei sudaryti. Tuomet po jų pardavimo realizavimo dokumentus galima pateikti NMA, o likusių kultūrų derlių pasilikti savoms reikmėms. Taip pernai pasielgė ir R. Ivanauskas, nusprendęs, kad dėl mažų supirkimo kainų viso derliaus parduoti neverta ir dalį užaugintos produkcijos pasilikęs sau.

Vertė skaičiuojama pagal koeficientą

Teikiant produkcijos realizavimo dokumentus, svarbu, kad

produkcijos vertė nebūtų mažesnė, nei numatyta teisės aktuose. Skirtingoms kultūroms taikomi ir skirtingi jos produkcijos vertės reikalavimai. Visų kultūrų – javų, daržovių, bulvių, vaistažolių, sodų ir uogynų privaloma produkcijos vertė paramai gauti įvardinta KPP priemonės „Agrarinės aplinkosaugos išmokos“ programų „Kraštovaizdžio tvarkymas“, „Ekologinis ūkininkavimas“ ir „Rizikos“ vandens telkinių būklės gerinimas“ įgyvendinimo taisyklėse. Pagal jas, skirtingi įkainiai taikomi ir tokiems pat pasėliams, bet auginamiems palankiose ūkininkauti vietovėse ar mažiau palankiose ūkininkauti vietovėse.

Tiesa, nuo praėjusių metų priemonės įgyvendinimo taisyklėse įvardytiems įkainiams taikomi produkcijos realizavimo verčių mažinimo koeficientai. Kiekviena kultūra, kurios produkcijos vertė nurodoma taisyklėse, turi ir atitinkamą koeficientą. Norint apskaičiuoti, kokia yra privaloma produkcijos vertė paramai gauti, reikia padauginti taisyklėse numatytą produkcijos realizavimo vertę iš jos koeficiento. Pavyzdžiui, jei pagal taisyklės uogynų palankiose ūkininkauti vietovėse turi būti realizuota už 2 000 Lt/ha, o jų koeficientas yra 0,5, tai ūkininkas privalo produkcijos parduoti už 1 000 Lt/ha, kad gautų paramą. Šią sumą paramos gavėjas turi apskaičiuoti pats, todėl tai daryti reikia atidžiai – pateikęs produkcijos realizavimo įrodančius dokumentus su mažesne produkcijos verte nei numatyta įgyvendinimo taisyklėse, pareiškėjas rizikuoja nebegausti likusios 50 proc. paramos pagal atitinkamą pasėlių grupę.

„Pasitaiko atvejų, kai pareiškėjas blogai apskaičiuoja, už kokią sumą jam reikia parduoti produkcijos, ir ta suma būna vos keliasdešimčia litų mažesnė už nustatytą pagal teisės aktus. Dėl tokios menkos klaidos jis nebegauna pusės numatytos paramos“, – pareiškėjas atidžiai skaičiuoti paramos vertę pagal koeficientą ragina S. Stakvilevičienė.

Produkcijos verčių mažinimo koeficientai patvirtinti pernai, pagal juos realizuotos produkcijos vertė apskaičiuojama ir šiemet. Koeficientas taikomas atsižvelgiant į pasikeitusią ekonominę situaciją – sumažėjusios produkcijos supirkimo kainas ir mažesnę perkamąją galią – siekiant, kad dėl šių veiksnių nenukentėtų paramos gavėjai.

Saugoti apskaitos dokumentus

Informaciją apie realizuotą produkciją pareiškėjas pateikia Ekologinės gamybos ūkio veiklos žurnalo 18 lentelėje „Ekologiškų

produktų realizavimo apskaita“. Ji reikalinga tam, kad KPP priemonės „Agrarinės aplinkosaugos išmokos“ programoje „Ekologinis ūkininkavimas“ dalyvaujantys pareiškėjai ar paramos gavėjai įrodytų, jog laikosi ekologinių ūkių savininkams, norintiems gauti 100 proc. išmokų, taikomo reikalavimo parduoti dalį užaugintos produkcijos. Ekologinės gamybos ūkio veiklos žurnalo 18 lentelė turi būti pristatyta NMA centrinei būstinei (Blindžių g. 17, Vilnius).

Dokumentus (sąskaitas faktūras, kasos pajamų orderius, kasos aparato kvitus arba pinigų priėmimo kvitų kopijas, kuriose nurodytas produkcijos kiekis ir piniginė vertė), kuriais vadovaujantis užpildyta 18 lentelė, reikės pateikti patikrų metu. Dokumentuose turi būti nurodyta produkcijos vertė pagal priemonės įgyvendinimo taisyklėse nurodytas sumas. Jei produkcija parduodama turguje ar mugėje, reikės pateikti leidimą prekiauti turguje ar mugėje patvirtinančius dokumentus. Nurodytus dokumentus būtina saugoti visą įsipareigojimų laikotarpį.

Tiesa, pagal KPP priemonės „Agrarinės aplinkosaugos išmokos“ programą „Ekologinis ūkininkavimas“ realizavimo dokumentų nepateikę ūkininkai, laikantys sertifikuotus gyvulius ir deklaruojantys vien tik žalienas, 100 proc. paramos gaus už tą plotą, kurį padengs sertifikuoti sutartiniai gyvuliai. Produkcijos realizavimo dokumentų nereikalaujama tai ūkio daliai, kurioje auginami javai, taikant santykį 1 sertifikuotas sutartinis gyvulys/3 ha. Tam pačiam vienam sertifikuotam sutartiniam gyvuliui tenka 3 ha javų ir 3 ha daugiamečių žolių.

Parama – tik sertifikuotiems ūkiams

Programos „Ekologinis ūkininkavimas“ tikslas – remti ekologinį ūkininkavimą kaip gamybos sistemą, kuri užtikrina kokybiškų maisto produktų, turinčių geras perspektyvas rinkoje, gamybą.

Tikslus paramos dydis kiekvienam ekologiškai ūkininkaujantiems žemdirbiui yra apskaičiuojamas individualiai ir priklauso nuo auginamų žemės ūkio kultūrų. Pavyzdžiui, auginantys javus gali gauti 742 Lt už hektarą, daržoves ir bulves – 1 519 Lt, vaistažoles – 1 688 Lt, uogynus ir sodus – 1 781 Lt. Vienas ūkis per metus gali gauti iki 400 tūkst. litų maksimalią paramą. Naujai įveistiems sodams ir uogynams pirmaisiais ir antraisiais programos įgyvendinimo metais, neatsižvelgiant į produkcijos realizavimo apimtį, mokama 100 proc. paramos suma.

Parama ekologiškai ūkininkaujantiems žemdirbiams gali būti teikiama tik už sertifikuotą ir deklaruotą žemės ūkio naudmenų plotą. Todėl visi ekologinių ūkių savininkai turi būti įregistruoti ir turėti ekologinio žemės ūkio sertifikavimo įstaigos „Ekoagros“ išduotą sertifikatą.

Tikslus paramos dydis kiekvienam ekologiškai ūkininkaujantiems žemdirbiui yra apskaičiuojamas individualiai ir priklauso nuo auginamų žemės ūkio kultūrų.

RIMVYDO KALPOKO NUOTR.

Produkcijos realizavimo verčių mažinimo koeficientai

Palankiose ūkininkauti vietovėse:	Mažiau palankiose ūkininkauti vietovėse:
<ul style="list-style-type: none"> Javams – 0,7 Daržovėms, bulvėms, vaistažolėms – 0,7 Sodams – 0,4 Uogynams – 0,5. 	<ul style="list-style-type: none"> Javams – 0,6 Daržovėms, bulvėms, vaistažolėms – 0,5 Sodams – 0,3 Uogynams – 0,4.

Taisyklėse įvardyta produkcijos vertė (pagal produkcijos realizavimo dokumentus)

Palankiose ūkininkauti vietovėse:	Mažiau palankiose ūkininkauti vietovėse:
<ul style="list-style-type: none"> javų – 500 Lt/ha; daržovių, bulvių, vaistažolių – 1 500 Lt/ha; sodų – 4 000 Lt/ha; uogynų – 2 000 Lt/ha. 	<ul style="list-style-type: none"> javų – 300 Lt/ha; daržovių, bulvių, vaistažolių – 1 200 Lt/ha; sodų – 3 000 Lt/ha; uogynų – 1 500 Lt/ha.

Kaip apskaičiuoti produkcijos realizavimo vertę:

Taisyklėse nurodyta produkcijos vertė X produkcijos realizavimo vertės mažinimo koeficientas = Produkcijos vertė, už kurią mokama parama.

Pavyzdys:

Ekologiniame ūkyje, palankioje ūkininkauti vietovėje 1 ha auginamos bulvės. Taisyklėse nurodyta produkcijos vertė – 1 500 Lt/ha, jos realizavimo vertės mažinimo koeficientas – 0,7.

$1\ 500\ \text{Lt/ha} \times 0,7 = 1\ 050\ \text{Lt/ha}$

Vadinasi, ūkininkas, norėdamas gauti visą priklausantią paramą, t. y. 1 519 Lt, už ekologiniame ūkyje auginamas bulves, turi parduoti produkcijos už 1 050 Lt.

INFORMACIJA TELEFONU:

1841*

252 6999

* skambučio kaina pagal ryšio operatorių nustatytus tarifus

Pavyzdys:

Ekologiniame ūkyje, mažiau palankioje ūkininkauti vietovėje auginami 1 ha avižų, 1 ha žirnių ir 1 ha grikių (iš viso – 3 ha). Taisyklėse nurodyta produkcijos vertė – 300 Lt/ha, jos realizavimo vertės mažinimo koeficientas – 0,6.

$300\ \text{Lt/ha} \times 0,6 = 180\ \text{Lt/ha}$

Kadangi ūkininkas, norėdamas gauti 100 proc. paramą, turi parduoti produkcijos tiek, kad vienam hektarui tektų 180 Lt/ha, o jis turi 3 ha, tai iš viso jis turi parduoti produkcijos už $180\ \text{Lt/ha} \times 3\ \text{ha} = 540\ \text{Lt}$.

Užs. nr. 006

„ŠALTINIO“ SVETAINĖ

Metai, lėmę svarbias permainas

Baigiasi 2010 – ieji. Šie metai Lietuvos ūkininkams nebuvo itin palankūs – smarkios liūtyš išguldė ne vieno dalį javų. Todėl kai kur gautas menkesnis derlius. Bet kiekvienai metai nelepina ūkininkų. Kokie apskritai 2010 metai buvo Lietuvos kaimui – „Šaltinis“ paprašė atsakyti žemės ūkio ministro, Tėvynės sąjungos – Lietuvos krikščionių demokratų partijos nario Kazio STARKEVIČIAUS.

Gerb. Ministre, ką šiais metais padarė ministerijos žmonės, kad ūkininkams lengviau būtų kvėpuoti?

Galiu konstatuoti, kad sėkmingai įgyvendinama Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 metų programa (toliau – Programa). Per Programos įgyvendinimo laikotarpį pateikta beveik 499 tūkst. paraiškų paramai gauti, prašoma paramos suma sudaro 5,3 mlrd. Lt, patvirtinta paramos suma – 3,8 mlrd. Lt, išmokėta – 2,653 mlrd. Lt, t.y. 34 proc. visų Programai skirtų lėšų (viso Programai įgyvendinti 2007–2013 m. laikotarpiu skirta 7,896 mlrd. Lt). Įgyvendinant Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programą, supaprastinta paramos administravimo ir gavimo tvarka. Todėl padidėjo paramos sklaida. Pareiškėjams, siekiantiems mažesnės paramos (iki 150 tūkst. Lt), parengta patrauklesnė supaprastinta paramos teikimo tvarka: supaprastinta paraiškos forma, į kurią integruotas verslo planas, pareiškėjui nereikia pasirašyti paramos sutarties (paramos gavėju jis tampa priėmus sprendimą skirti paramą), sutrumpintas paraiškų ir mokėjimo prašymų vertinimo laikotarpis, numatyta galimybė mokėjimo prašymus pateikti kartu su paraiška. Akivaizdūs supaprastintos paramos teikimo rezultatai, ypač pagal priemonę „Žemės ūkio valdų modernizavimas“ – gautos 6187 paraiškos už 534 mln. Lt. Iš viso pagal supaprastintą paramos tvarką gautos 6562 paraiškos už 588,4 mln. Lt; Be to, įgyvendinome daug kitų priemonių. Pavyzdžiui, patvirtintos ir pradėtos įgyvendinti visos (51) Vietos veiklos grupių (VVG) plėtros strategijos (gauti 278 vietos projektai iš 25 VVG. Pasirašytos 56 trišalės paramos sutartys su vietos projektų vykdytojais (kaimo bendruomenėmis, savivaldybėmis kitomis nevyriausybinėmis organizacijomis, skirta 4,9 mln. Lt paramos). Taip pat įsteigtas Lietuvos kaimo tinklas (toliau – Tinklas), kuris jungia kaimo plėtros procese dalyvaujančias institucijas ir organizacijas (367 nariai). Įgyvendinant Tinklo kasmetinius veiksmų planus gali būti remiami projektai, susiję su Programos krypties įgyvendinimu ir kitų kaimo plėtros, žemės ūkio, maisto ūkio ir miškų ūkio pasiūlymų teikimu, informacijos, žinių, gerosios patirties sklaida, patirties ir žinių keitimusi nacionaliniu ir tarptautiniu

lygmenimis (gautos 163 Tinklo narių paramos paraiškos, patvirtintos 130 paramos paraiškų už 3 mln. Lt).

Teigiama, kad Lietuvą ir šiais metais gelbėjo žemės ūkio ir maisto produktų eksportas. Kaip konkrečiai sėkėsi mūsų eksportuotojams šiame?

Statistikos departamento 2010 metų lapkričio išankstiniais duomenimis, 2010 metų I–III ketv. iš Lietuvos eksportuota žemės ūkio ir maisto produktų už 6 596 mln. Lt (15,8 proc. daugiau negu per atitinkamą 2009 m. laikotarpį). Lietuviškos kilmės produktų eksportas siekė 4 634 mln. Lt, sudarė 70 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto ir padidėjo 12,7 proc.

Prekybos žemės ūkio ir maisto produktais balansas, sumažėjęs 2008–aisiais, didėjo 2009 ir 2010–aisiais. 2010–ųjų I–III ketv. jis siekė 1 069 mln. Lt ir, palyginti su 2009 metų I–III ketv., padidėjo 273 mln. Lt, arba 34,4 proc. Užsienio prekybos apyvarta siekė 12,1 mlrd. Lt, išaugo 14,4 proc.

Iš viso 2010 metų I–III ketv. žemės ūkio ir maisto produktų eksportuota į 112 šalių. Svarbiausi eksporto partneriai 2010 metų I–III ketv. buvo Rusija, eksporto į ją vertė siekė 1 752 mln. Lt (27 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto; palyginamuoju laikotarpiu vertė padidėjo 24 proc.), Latvija – 950 mln. Lt (14 proc., padidėjo 7,9 proc.), Vokietija – 674 mln. Lt (10 proc., padidėjo 1,2 karto), Lenkija – 372 mln. Lt (5,6 proc., padidėjo 1,4 karto), Estija – 341 mln. Lt (5,2 proc., padidėjo 3,3 proc.), Italija – 272 mln. Lt (4,1 proc., padidėjo 26 proc.). Eksportas į šias šalis sudarė 66 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto.

Lietuvoje vis labiau akcentuojama žemės ūkio ir maisto produktų kokybė. Kas buvo nuveikta šioje srityje?

Lietuva, kaip maža šalis, neturinti žymių geografinių ar klimatinėlių sąlygų išskirtinumo, iki 2009 metų neturėjo ir gaminių, kuriems būtų pripažintas išskirtinumas. Tačiau 2010 m. sausio mėn. lietuviškas mėsos gaminyje „Skilandis“ įregistruotas į ES tradicinių gaminių registrą. Tai pirmasis produktas ne tik Lietuvoje, bet ir visose Baltijos šalyse, kurio tradiciškumas pripažintas ES lygiu ir suteikta teisė naudoti europietišku ženklu su nuoroda „Garantuotas tradicinis gaminyje“, patvirtinančiu savitą gaminių receptūrą bei išskirtinę kokybę. Tokių produktų gamintojai gali dalyvauti projektuose ir gauti paramą šių produktų propagavimui ir vartojimo skatinimui visoje ES ir trečiojoje šalyje. Šiuo metu nacionaliniu lygiu yra nagrinėjamos 2 paraiškos dėl saugomų geografinių nuorodų

Dėl ekologinio ūkininkavimo pagražėja kaimų kraštovaizdžiai, ekologinės gamybos ūkiai natūraliai įsilieja į Lietuvos kraštovaizdį.

RIMVYDO KALPOKO NUOTR.

registracijos – Lietuviško varškės sūrio ir sūrio „Liliputas“, o ES lygiu jau nagrinėjamos bendra Lietuvos ir Lenkijos „Seinų/Lazdijų krašto medus“ ir midaus „Stakliškės“ pavadinimų su saugoma nuoroda registracijos paraiškos.

Apskritai norėčiau plačiau akcentuoti ekologinį ūkininkavimą. Šis Europos žemės ūkio sektorius pastaraisiais metais nuolat augo. Ekologiškų produktų rinka visoje Europos Sąjungoje kasmet išaugo apie 10–15 proc. Ekologinės gamybos plotai tiek bendrai ES šalyse, tiek Lietuvoje taip pat didėjo. Per 2008–2010 m. 17 proc. padidėjo sertifikuotų ekologinių ūkių žemės ūkio naudmenų plotai (ir sudaro 149 096 ha).

Ekologiško maisto ir ekologinio ūkininkavimo sektorius ES yra labai kintantis, jis sparčiai auga ir nuolat vystosi. Ir Lietuvoje ekologiškų produktų kasmet pagaminama vis daugiau. Palyginti su praėjusiais metais, 2010 m. perdirbėjų skaičius išaugo nuo 59 iki 80.

Auga ir ekologiškos produkcijos perdirbimas mūsų ūkiuose. Palyginti su 2009 metais, šis skaičius išaugo 12 proc. Naujaisiais duomenimis, šiuo metu yra 17 ūkių, kuriuose produkcija ne tik auginama, bet ir perdirbama (pernai tokių ūkių buvo 14).

Kaip vertinate EK komunikatą dėl Bendrosios žemės ūkio politikos po 2013 metų? Kas jame aktualiausia Lietuvai? Kokios naudos galime tikėtis? Ką apskritai manote apie Bendrosios žemės ūkio politikos ateitį?

Manome, kad Europos Komisijos komunikatas dėl Bendrosios žemės ūkio politikos (BŽŪP) ateities po 2013 m yra geras pagrindas tolesnėms diskusijoms, kuriose Lietuva aktyviai dalyvaus ir teiks konkrečius pasiūlymus. Iš esmės komunikate įvardytus BŽŪP reformos siekius (tikslus) vertiname palankiai. BŽŪP ateityje būtų labiau orientuota į platesnį visuomenės ratą (ne tik į žemdirbišką

visuomenę), suprantamesnė mokesčių mokėtojams. Matome Lietuvai naudingų planuojamosios BŽŪP poslinkių, tačiau yra ir tam tikrų abejonių keliančių nuostatų.

Pritariame komunikato nuostatai, kad BŽŪP turi išlikti stipria bendrąja ES politika, susidedančia iš dviejų ramsčių (Tiesioginės paramos bei rinkos reguliavimo priemonių ir kaimo plėtros), su jai keliamais ambicingais ateities tikslais.

Palankiai vertiname rinkos reguliavimo priemones aprašančią komunikato dalį, kurioje numatyta, jog rinkos reguliavimo priemonių visuma turi veikti kaip patikimas saugumą užtikrinantis tinklas, taip pat yra numatyta atskirų produktų intervencinių pirkimų ir privataus saugojimo išlikimo galimybė. Pirminiais vertinimais, Lietuvos lūkesčius atitinka ir komunikato nuostatos dėl kaimo plėtros, kuriomis akcentuojama, kad kaimo plėtra tai labai svarbi ir integrali viso žemės ūkio sektoriaus konkurencingumą stiprinanti dalis, užtikrinanti ekonomiškai svarbią, resursus ir aplinką tausojančią veiklą kaimo vietovėse.

Palankiai vertintume tiesioginės paramos dalies nuostatą, numatančią galimybę skaičiuojant tiesiogines išmokas atsakyti istorinių referencinių rodiklių. Vis dėlto siūloma metodika ir planuojami pereinamieji laikotarpiai kelia abejonių, ar dar kurį laiką nebus toleruojama „dviejų greičių politika“, t. y. išskiriamos senosios ir naujosios ES narės. Lietuvos nuomone, tiesioginių išmokų suvienodinimas turėtų būti vienas prioritetinių BŽŪP reformos tikslų. Turėtų būti numatyta atitinkama, sąžininga tiesioginių išmokų paskirstymą tarp valstybių narių užtikrinanti metodika. Taip pat manome, kad komunikate gali būti daugiau dėmesio skiriama tiesioginės paramos taisyklių supaprastinimui.

Mums suprantamas ir sveikintinas komunikato siekis skatinti ūkininkus kurti viešąsias gėrybes

bei laikytis aplinkosauginių „žaliųjų“ reikalavimų. Manome, kad pirmiausia reikalingas geras balansas tarp „apsirūpinimo maistu ir BŽŪP „žalinimo“ tikslų. Platesnio masto aplinkosaugos, gyvulių gerovės, klimato kaitos mažinimo reikalavimų taikymas turės neigiamos įtakos ir taip jau kurį laiką mažėjančioms ūkininkų pajamoms. Minėtieji reikalavimai galėtų būti taikomi tik tokio mastu, kokį leistų naujojoje finansinėje perspektyvoje BŽŪP skirtas biudžetas.

Dar vienas Lietuvai aktualus klausimas – maisto grandinės skaidrumo užtikrinimas. Suprantame, kad komunikate pateikiamos bendrosios, t. y. horizontalios nuostatos, tačiau tolesnėse diskusijose sieksime didesnio dėmesio konkrečioms priemonėms dėl maisto grandinės tobulinimo bei gamintojų organizacijų stiprinimo.

Norėtume pažymėti, kad komunikate yra nemažai neaiškumų ir diskutuotinų punktų, tad mums aktualius klausimus numatome kelti ateityje tiek techniniame, tiek politiniame lygmenyje.

Ką prognozuojate Lietuvos žemės ūkiui ateinančiais metais?

Tikimės, kad ateinantys metai Lietuvos žemės ūkiui bus geresni, arba bent jau ne blogesni negu šie. Optimistinėms prognozėms yra rimtas pagrindas. Sėkmingai įgyvendinama Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programa, supaprastinus paramos administravimo ir gavimo bei skolinimosi tvarką. Įgyvendinant investicinius projektus stiprėja ūkininkų materialinė bazė. Išaugo žemės ūkio produktų supirkimo kainos – šių metų III ketvirtyje žemės ūkio produktų supirkimo kainos padidėjo daugiau kaip 20 proc., palyginti su praėjusių metų tuo pačiu laikotarpiu. Ūkininkams šiuo metu itin palankios pagrindinių produktų – pieno ir grūdų supirkimo kainos.

Kalbėjosi Česlovas SKARŽINSKAS

NETRADICINIAI VERSLAI

Užkrečiantis šilauogių augintojo optimizmas

Šilalės rajone Vingininkų kaime gyvenantis ūkininkas Pranas Vėlavičius trykšta gera nuotaika ir energija. Anot vyriškio, geros savijautos paslaptis – šilauogės. Šias uogas jis augina ir valgo jau aštuonerius metus. Prisideda čia ir optimizmas. Užuoat skundęsis sunkmečiu, ūkininkas aktyviai dirba, naudojami ES parama, ieško naujų uogų pardavimo galimybių, o pigiau uogas pardavinėjančius konkurentus lenkus nokautuoja savos produkcijos kokybe.

■ **Antanas SKARDŽIUS**

Ir maistas, ir vaistas

Šilauogėmis P.Vėlavičius susidomėjo prieš aštuonerius metus. Tuomet gavęs iš tėvų palikimą, vyriškis iš Šilalės persikraustė gyventi į Vingininkų kaimą. Ten jo laukė tėvų paliktas namas ir du hektarai žemės. Naujakurys susimąstė: „Ką paliktoje žemėje auginti? Turėjau draugą iš Amerikos, jo giminaičiai JAV augino šilauoges, tad taip ir aš pradėjau smalsauti“, – prisimena Vėlavičius. Buvo girdėjęs, kad šilauogės panašios į mėlynės, tačiau jų uogos kur kas didesnės. Šilauogės saldžios, iš jų galima virti uogienę. Viliojo uogų vaistinės savybės. Šilauogės kaip ir mėlynės sveika akims, jos padeda iš organizmo pašalinti laisvuosius radikalus, be to, šias uogas gali valgyti ir diabetu sergantys žmonės. Šilauogės – ilgaamžis augalas. Vieno gerai prižiūrimo šilauogių krūmelio amžius siekia trisdešimt metų. Susiviliojo ūkininkas lietuviams neįprastomis uogomis, nuvažiavo į Lenkiją ir nusipirko pusantrą tūkstančio krūmelių. Dabar šilauogėmis vyriškis ap-

sodinęs beveik hektarą žemės, jo uogynuose auga pustrėčio tūkstančio šilauogių krūmų.

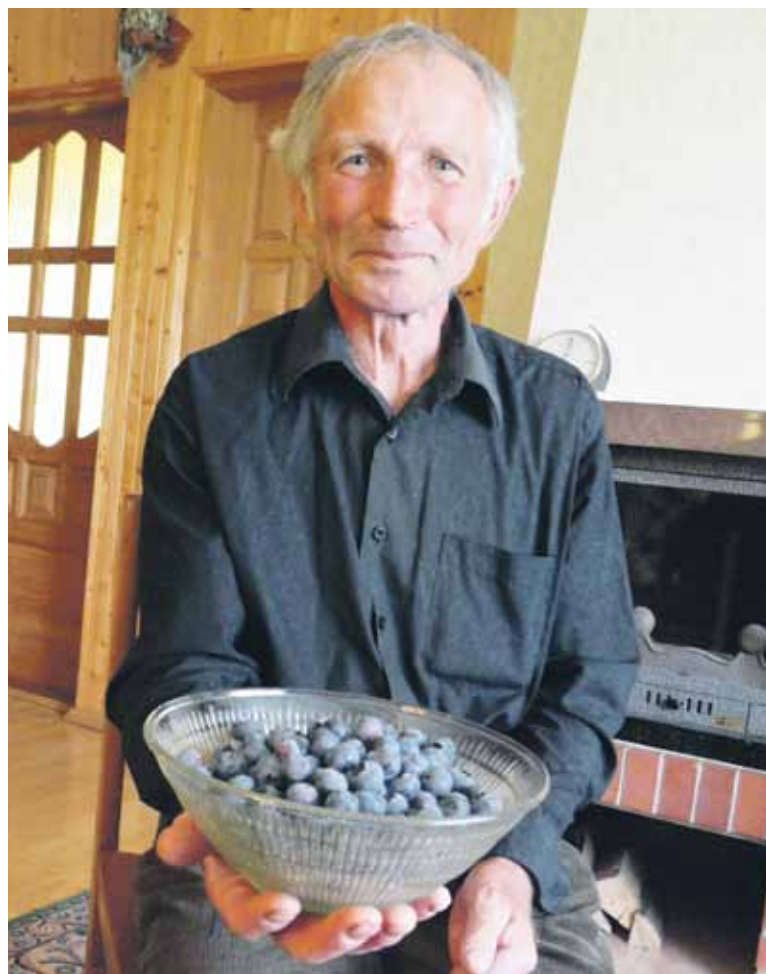
Kai dirbi, viską išmoksti

Veisti egzotiškas uogas Lietuvoje nebuvo lengva. Informacijos, kaip auginti šilauoges, vyriškis daug neturėjo. Šia tema Kauno botanikos sodas buvo išleidęs brošiūrėlę, daugiau lietuviškos literatūros apie šilauoges Lietuvoje nėra. „Žinojau, kad yra beveik šimtas rūšių šilauogių, bet pirkau tas, kurios buvo minimos brošiūrėlėje. Iš penkių parsivežtų veislių, pora nepriėjo“, – sako uogų augintojas. Neišvenge ūkininkas ir auginimo klaidų. „Pradžioje buvo gaila krūmelius stipriai genėti, paskui išsiaiškinau, kad šilauoges genėti reikia negaillestingai. Tuomet ir uogos didesnės būna ir palei žemę esančios šakos grybelinių ligų nepasigauna“, – atradimais dalijosi žemdirbys. Bandė Pranas pats šilauoges dauginti. Uogos dauginamos vegetatyviniu būdu. „Jas reikia veisti šiltnamyje. Balandžio mėnesį reikia nuskinti du lapelius ir įsmeigti į durpes. Per keturis mėnesius jie išleidžia šaknis, tada reikia palikti per žiemą, o pavasarį persodinti, dar po metų,

kitą pavasarį, galima sodinti į dirvą“, – pasakoja. Dabar sėkmingai dauginantis šilauoges šilališkis prekiauja ir jų sodinukais. „Iš karto jų dauginti nepavyko, bet kai dirbi, viską atrandi“, – džiaugiasi žemdirbys.

Pardavinėja kurortuose

Darbuojasi prie šilauogių Pranas daugiausiai su žmona, darbininkų nesamdo. Į talką kartais pasitelkia abu sūnus. Juk veikti tikrai yra ką. Uogų krūmus reikia genėti ir ravėti. „Kelias du kartus po tris su puse kilometro pereiti. Daug kam atrodo egzotiška uogeles auginti, bet tai juodas darbas, – sako uogų augintojas. Vėliau ateina uogų skynimo metas, iš vieno krūmo per sezoną ūkininkams priskina apie keturis kilogramus uogų. Bet sakosi girdėjęs, kad Amerikoje, itin teisingai auginant, iš vieno krūmo sulaukiama net aštuonių kilogramų derliaus. Nemažai galvą tenka pasukti ir mąstant, kur uogas parduoti. Pirmaisiais šilauogių auginimo metais, ūkininkas uogas parduodavo vienam didžiųjų prekybos centrų, vėliau bandė tiekti Šiaulių saldinių fabrikui. „Jie tas uogas mirkydavo spirite ir šokolade, bet paskui jiems kažkas nepavyko, tad uogų atsisakė“, – pasakoja vyriškis. Galiausiai ūkininkas atrado Klaipėdos urmo turgų. Ten uogas parduoda Kuršių Nerijoje, Palangoje ir Šventojose prekiaujančiams perpardavinėtojams. „Jiems sufasuotą 250 gramų uogų indelį

Šilauogėmis Pranas Vėlavičius susidomėjo prieš septynerius metus.

AUTORIAUS NUOTR.

parduodu už keturis litus, o jie juos kurortuose pardavinėja už aštuonis“, – verslo subtilybes atkleidžia vyriškis.

Geras oras svarbiau nei krizė

Apskritai Pranas sako sunkmečio beveik neįaučiantis. „Kurortuose žmonės labai pinigų netaupo, vis

tiesk sveikų uogų savo vaikams nuperka. Už krizę man kur kas baisnis blogas oras. Kai lyja, nei aš uogų galiu skinti, nei perpardavinėtojai poilsiautojams parduoti. O dėl to sunkmečio nėra ko skųstis“, – pokalbį baigia visada optimistiškai nusiteikęs uogų augintojas.

■ MIESTUOSE IR KAIMUOSE

Patvirtinti naujasi Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos pakeitimai

Europos Komisija 2010 m. gruodžio 2 d. pritarė siūlytiems Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos (toliau – Programa) pakeitimams. Pakeitimai parengti atsižvelgus į ES paramos gavėjų, socialinių ir ekonominių partnerių išreikštus pastebėjimus, taip pat siekiant užtikrinti efektyvų ES lėšų panaudojimą.

Pakeitimų esmė

Leista perskirstyti lėšas tarp Programos priemonių, padidinant paramos lėšas priemonei „Profesinis mokymas ir informavimo veikla“ 20 mln. Lt, priemonei „Jaunųjų ūkininkų įsikūrimas“ – 60 mln. Lt, „Kaimo atnaujinimas ir plėtra“ – 8,977 mln. Lt ir priemonei „Žemės ūkio ir miškininkystės plėtra ir pritaikymo infrastruktūra“ vandentvarkos projektams bei gyvulių ir naminių paukščių prekinės vertės didinimui – 115,8 mln. Lt, taip siekiant užtikrinti finansavimo poreikį minėtųjų priemonių įgyvendinimui. Buvo siūlyta ir kitų Programos priemonių pakeitimų. Pažymėtina, kad priemonėms „Pusiaus natūrinis ūkininkavi-

mas“ ir „Pirmas žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku“ numatyta atitinkamai 8 mln. Lt ir 10,68 mln. Lt didesnė lėšų dalis tęstiniais įsipareigojimams įgyvendinti.

Pagal priemonės „Žemės ūkio valdų modernizavimas“ antrąją veiklos sritį sudarytos sąlygos cukrinių runkelių augintojų ūkių modernizavimui, paramos lėšomis finansuojant specialiąjų priemonių cukrinių runkelių derliui nuimti įsigijimą.

Siekiant užtikrinti tinkamą ES teisės aktų nuostatų įgyvendinimą pagal priemonės „Žemės ūkio produktų perdirbimas ir pridėtinės vertės didinimas“ pirmąją veiklos sritį patikslintos darbuotojų skaičiaus bei finansinės ribinės vertės, susijusios su didesnėmis nei labai mažos, mažos ir vidutinės įmonės.

Tam, kad už naujai į miesto kokybės schemas įsitraukusių ūkininkų auginamą/gaminamą produkciją būtų teikiama parama, išplėstas pagal priemonę „Dalyvavimas maisto kokybės schemose“ remiamų produktų sąrašas.

Priemonėse „Pirmas žemės ūkio paskirties žemės apželdini-

mas mišku“ ir „Pirmas ne žemės ūkio paskirties ir apleistos žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku“ panaikintas paramos teikimo apribojimas tuo atveju, jei mišku apželdinamos „Natura 2000“ vietovės.

Supaprastinti reikalavimai

Taip pat patvirtinti supaprastinti reikalavimai kaimo gyventojui, kuris nesteigia įmonės, besikreipiančiam paramos pagal priemonę „Parama verslo kūrimui ir plėtrai“ individualiajai veiklai vykdyti. Dabar nebus reikalaujama, kad kaimo gyventojas iki paramos paraiškos pateikimo dienos atskaitiniais ir (arba) einamaisiais metais privalo vykdyti veiklą pagal verslo liudijimą, ir paliekama galimybė projekte numatytos vykdyti veiklos srityje kompetenciją, paramos paraiškos pateikimo momentu, įrodyti pasirinktinai vienu iš trijų būdų:

1) turėti atitinkamą išsilavinimą arba klasifikaciją užsiimti projekte numatyta veikla;

2) atskaitiniais ir (arba) einamaisiais metais turėti patirties dirbant su verslo liudijimu;

Miškininkų dovana

Iš daugybės rūpesčių vienas pagrindinių, kaip ir kur įsigyti kalėdinę eglutę ar kvepiančią jos šaką namams papuošti. Šiemet, kaip ir ankstesniais metais, pagalbą siūlo miškininkai.

Jie rengia akciją, kurios metu eglaičių šakas dalins nemokamai. Žaliaskarės šaka ir papuoš namus ir padės sutaupyti.

Šiemet Aplinkos ministerija ir Generalinė miškų urėdija (GMU) rengia akciją „Parsinešk Kalėdas į savo namus“, kurios metu eglė šakas žmonėms dovanos visos 42 šalies miškų urėdijos. Pernai rekordinio masto renginys vyko net 123–ose Lietuvos vietose. Buvo planuota gyventojams padovanoti apie 40 tūkst. šakų, bet išdalinta gerokai daugiau. Akci-

jos rengėjų teigimu, šalyje buvo išdalinta beveik šimtas kilometrų eglėšakių.

Šiemet miškininkai ketina pagerinti praėjusių metų rekordą ir planuoja išdalinti ne mažiau kaip 100 tūkst. eglėšakių.

Akcija prasidės likus savaitei iki Kūčių. Šakos bus dalijamos visų Lietuvos didžiųjų miestų ir miestelių centrinėse aikštėse.

Vilniuje akcija vyks Katedros, Rotušės ir Europos aikštėse, Kaune – Kauno Rotušės aikštėje, prie Kauno rajono savivaldybės, Klaipėdoje – Teatro aikštėje, Šiauliuose – centrinėje miesto aikštėje, prie Šiaulių kolegijos.

Informaciją apie akcijos vietas prieš savaitę galima bus rasti internete adresu www.gmu.lt, taip pat informaciją suteiks artimiausia miškų urėdija ar girininkija.

„Šaltinio“ inf.

3) iki paskutinio mokėjimo prašymo pateikti įrodymą, kad projekto įgyvendinimo metu pareiškėjas išklausė atitinkamus su projekte numatyta vykdyti veikla susijusius kursus.

Siekiant formuoti tolygią ir tvarią regionų plėtros politiką, numatomų tradicinių amatų centrų kūrimui iš priemonės „Perėjimas prie ne žemės ūkio veiklos“ į priemonę „Kaimo atnaujinimas ir plėtra“ perskirsty-

ta 8,977 mln. Lt.

Pagal priemonę „Parama verslo kūrimui ir plėtrai“ atsisakyta numatyto taikyti prioritetingo atrankos kriterijaus, numatančio, jog prioritetas gali būti teikiamas tiems projektams, kurie įgyvendinami atsižvelgiant į projekto įgyvendinimo teritorijoje veikiančios vietos veiklos grupės parengtą vietos plėtros strategiją.

ŽUM, „Šaltinio“ inf.

TRADICIJOS

Kaip švęsdavome ir švenčiame Kūčias

Kūčios – gruodžio 24 d., Kalėdų išvakarėse švenčiama šventė. Dabar tai paprastai yra šeimos ar artimiausių draugų vakarienė. Kūčios būdavo didelė šventė prie apeiginio stalo, lydima apeigų, burtų, aukų. Prieš Kūčias žmonės stengėsi užbaigti darbus. Kūčių dieną buvo draudžiama malti, skaldyti malkas, kulti, nes triukšmą sukeltantys darbai būsima vasarą sukeltų audringus debesis su krušomis. Pasiruošę šventėms žmonės pagal apeigas prausdavosi. Pirmiausia nusirengusius iki juosmens vyrus prausdavo šeiminių arba merginų, paskui prausėsi moterys. Vėlesniais laikais prausdavosi pirtyse ar kubiluose. Kūčias pradėdavo valgyti užtekėjus Vakarinei žvaigždei. Stalą apdėdavo šieną, dalį jo dėdavo ir pastalėn. Ant šieno klodavo staltieses ir statydavo patiekalus. Pastatydavo žvakių, kartais – nekultų rugių pėdą, pavoždavo po puodu akmenį. Prie stalo pakviesdavo kaimynystėje esančius bešeimius, samdinius. Prieš valgymą visi atsidodavo. Vyreriausias garsiai meldavosi, o paskui visi vieni kitiems linkėdavo sveikatos, laimės. Pirmiausia valgėdavo kūčią. Dalis maisto būdavo atiduodama vėlėms, paaukojama dievams. Per Kūčias taip pat kūrėdavo ugnį, degindavo šiaudų kūlius ar trinką, kurią buvo pervilkę kaimo gatve persirengėliai.

Verti dėmesio yra Kūčių burtai. Iš po staltiesės būdavo traukiamas šienas: ilgas šiaudas reiškė ilgą ir laimingą gyvenimą. Kokių grūdų po šieną šeimnininkas rasdavo daugiausiai, tokių daugiausiai ir sėdavo, nes jų derlius turėjęs būti geriausias. Žvaigždėtas dangus, į krūvas susibūrusios žvaigždės reiškė derlingus metus, dėslas vištas, daug grybų. Smarkus vėjas – daug riešutų ir

Kūčiukai.

RIMVYDO KALPOKO NUOTR.

laukinių obuolių. Jei daug lijo, tikėtasi gerų miežių. Vaismedžius, kad duotų daug vaisių, apvyniodavo šiaudų grįžtėmis, per kurias buvo išsunkę išvirtus žirnius. Kuo geriau pašerdavo gyvulius. Paplitę vedybų būrimai: iš kurios pusės šunys loja, iš ten tikėtis piršlių; kiek sugeba atnešti malkų vienu ypu – porinis skaičius reiškia, kad mergina ištekės ir panašiai. Dažnas būrimas su veidrodžiu, vandeniu. Sakyta, kad Kūčių naktį kalba gyvuliai ir bitės. Jie išpranašauja ateitį. Vidurnaktį šuliniuose vanduo sekunde pavirsta vynu, kurio išgėręs žmogus tampa visaišinis.

Kūčių valgiai

Kūčioms nuo seno gamindavo 12 ar 13 patiekalų. Tai turbūt simbolizavo 13-os ar 12-os mėnesių metus, skaičiuojamus pagal Mėnulį. Metus ėmus skaičiuoti pagal Saulę, Kūčioms imta gaminti 12 patiekalų, nors šiandien neretai šios tradicijos nebesilaikoma.

Kūčia – gaminama iš javų (kviečių, miežių, žirnių, pupų, rugių ir kt.), sumaišytų su miešimu (medumi saldintu vandeniu). Kūčia buvo skirta prosenių vėlėms vaišinti. Pirmus kąnius ir gurkšnius visada paaukodavo vėlėms bei derliaus dievybėms. Kūčia vaišintos bitės.

Avižinis kisielis – aukotas dievams bei gamtos stichijoms, juo vaišintos vėlės. Verdant kisielių būdavo griebiamasi burtų.

Maltiniai – gaminti iš apšutintų ir sumaltų avižinių miltų tešlos. Juos vėliau pakeitė plokščiai ir kukuliai (šližikai, arba kūčiukai). Apvalūs ragaišiai ir kt. simbolizavo sugrįžtančią Saulę.

Barščiai su grybais

Mėsa – seniau ji taip pat būdavo valgoma per Kūčias, tačiau, katalikų religijos veikiama, ilgainiui išnyko nuo Kūčių stalo.

Žuvis pakeitė mėsą. Ypač mėgta lydeka – vaisingumo simbolis.

Grucės košė – miežinių kruopų košė, valgyta su aguonų pienu.

reiks atiduoti! Tad kam tai nepardaryti laiku, kai paskui teismas privers tat padaryti? Atsiminkime, kad kiekvienas mūsų tarnas gal rengiasi per šventes tėvus sušelp, gal sau ką nors įsigyti. Argi turime teisės jam tai trukdyti? Aišku ne!

Bet suprantama, ir ūkininkas turi reikalų, tad ar jis turi savuosius į šalį atidėti, o pildyti svetimuosius? Neapsiriksiu, sakydamas: „beveik taip“! Žinoma, jei mes nenorėsime, tai tie „svarbieji“ reikalai niekuomet nesibaigs, jų niekad netruks, už tat mes turime juos atidėti ir atlikti savo pareigą tarnų atžvilgiu. Suteikime tiesiems, kurie per metus mums pagelbėdavo, bent tuo džiaugsmu, kad laiku ir visa, kas priklauso, jiems atiduotume! Tegul Kalėdos būna malonios ir tarnams, ūkininkas gi per jas tesidžiaugia galėjęs pilnai su visais atsisteisti.

*Kalba netaisyta – red.

☺ Juokis ir bus smagu ☺

Jonas MAČIUKEVIČIUS

Kaip elgtis su pinigais

Reikia kepti ir reikia virti...
Alkanam ant valdžios reikia pykti...
O pinigų reikia uždirbti,
Bet ne taupyti.

Kas, ką ir kaip muša

Ne visi, ne visi pirmarūšiai,
Ne visi išrinktųjų atstovai.
Ne einantys gulintį muša,
O stovintys.

Apie galeras? O gal apie vergus?

Idėjos geros...
Geri medaliai...
Vergai galeros
Pasirinkti negali.

Apie valdininkų sąžinę

Buvo žmogelis. Į valdžią pabėgo.
Slepias seimeliuose, tarsi *rajkomuose*.
Kai kurių sąžinės netgi nemiega,
Jos – KOMOJE.

Patyrimas

Turbūt ir jūs pastebėjot senokai,
Kaip jauną nuo seno atskirti.
Jauni specialistai dirbti nemoka,
Užtai patyrę moka nedirbti.

Apie tiesą

Vargu ar tikėsi,
Mano sūnau,
Piktesnio už tiesą
Žvėries nežinau.

Šliaužiojantiems

Tarnauji liaudžiai?
Kažkur skaičiau...
Gimęs šliaužioti?
Šliaužk greičiau...

Apie apdairumą

Jeigu ko nors nesumaišysi,
Sprendimas bus geras.
Kas prokurorui – kyšis,
Advokatui – honoraras.

Vyrai teatre

Bufetas. Tualetas.

Moterys dominuoja.
Dalyvaujam. Nors ir baletas,
Tegu tik neuždainuoja.

Kaip visada

Kažkur išsibarstė visi pinigai,
Kažkur išgaravo visa nauda.
Bet kvaila galvoti, kad viskas blogai, –
Galvok, kad viskas – kaip visada.

Skirtingumai

Nesunku įrodyt
Santykių turinį.
Ne visi vyrai vienodi,
Kai kurie pinigų neturi.

Jaunystė ir senatvė

Gyvenimo gelmes
Išmaišę – į namus.
Jaunystė – kada mes...
Senatvė – kada mus...

Laimės matas

Retai kas praregi...
Štai mūsų kaime
Laimingi negeria,
Girti neieško laimės.

Žiūrint televizorių

Pažiūrėjo televizorių dėdė,
Ir tarė: „Kuo pasidžiaugti?
Vagys turi sėdėti,
O ne posėdžiauti“.

Ieškantys

Net po šventas vietas –
Ieškančių bandos...
Nuolatos kažko ieško tas,
Kuris nieko neranda.

Norai

Vieną naktį (o gal dieną?),
Vieną vakarą (gal rytą?),
Ji labai norėjo vieno...
Paskui kito...

Meilės išraiška

Mylinčiųjų prakalbos
Vertos tik pagaikščio.
Apie meilę nekalba,
Apie meilę aikčioja.

KĄ RAŠĖ „ŠALTINIS“ 1938 M.*

Kalėdos tarnams ir ūkininkams

Ateina Kalėdos,
Gaspadoriams bėdos:
Reik algos mokėti,
Negal ištesėti.

Liaudies dainelė

Kalėdos jau visai arti. Ne vienas ūkininkas prisimena didžiausią savo „bėdą“ – atsilyginimą darbininkams. Pas mus, Lietuvoje (ypač Suvalkijos kaimuose) tarnavimo metai baigiasi per Kalėdas. Jei kuris ir pradžio vasaros pradėjo tarnauti vis tiek, jei jis ištarnavo ligi Kalėdų, sakoma: jis ištarnavo metus.

Suprantamas dalykas, kad kai baigiasi tarnavimo metai, darbininkas laukia ir su pagrindu tikisi gauti visa tai, kas jam priklauso.

Atrodytų, kad tai abi pusės puikiai žino, todėl visa turėtų sklandžiai vykti. Bet deja! Kalėdų dažniausiai laukia tarnai, o ne ūkininkai! Tie, kurie iš savo samdinių reikalauja darbo, ir sunkaus darbo, kai ateina atsiskaitymo laikas, tarsi visa tai užmiršę, nesiskubina atlikti savo pareigos! Toks ūkininkas teisinasi, kad šiemet neužderėję, kad javų dar nepardavęs, neturįs pinigų, ir vis atidėlioja atsiskaitymo laiką. Be abejo, ne laikas kur tai lakinti, kai reikia eit medžiot; ne laikas tada ieškoti pinigų, kai juos reikia turėti paruoštus!

Būna atsitikimų, kad ar staugios ligos ar šiaip nelaimės pareikalauja iš ūkininko visų santaupų, bet tai tik išimtis. Tokį ūkininką ir tarnai supranta: iš jo nereikalauja taip greit atsilyginti. Bet jau tikrai blogos valios tas, kuris, atidėliodamas išmokėjimą už darbą, mano mokėjimo visai išvengti. Kas priklauso vis tiek

PAULIAUS LIDERMANO PIEŠ.